

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мазур Анна

Розвиток емоційного інтелекту у студентів ІТ-спеціальностей є важливим напрямом сучасної психологічної науки та освіти. Вивчення психологічних чинників, що впливають на цей процес, дозволяє виявити основні механізми формування емоційної компетентності та розробити ефективні методики для її розвитку. Особливого значення набуває дослідження ролі таких чинників, як когнітивні стилі, рівень саморегуляції, мотивація та міжособистісні комунікативні навички, оскільки вони можуть сприяти або, навпаки, гальмувати становлення емоційного інтелекту.

Метою дослідження є обґрунтування психологічних чинників розвитку емоційного інтелекту в студентів ІТ-спеціальностей.

Розвиток емоційного інтелекту в студентів ІТ-спеціальностей значною мірою залежить від низки психологічних чинників, які впливають на їхню здатність до саморегуляції, ефективної комунікації та адаптації в командній роботі. Дослідження охопило 60 студентів ІТ-спеціальностей Вінницького національного технічного університету. Враховано різні чинники: досвід роботи в команді, рівень соціальної підтримки та стресові фактори. Гіпотеза передбачала, що емоційний інтелект студентів залежить від соціальної підтримки, особливостей особистості та темпераменту. Зокрема, екстраверсія, емоційна стабільність і високий рівень емпатії сприяють кращій саморегуляції та взаємодії.

За отриманими даними *методики Н. Холла*, 10 студентів (17,86%) продемонстрували низький рівень емоційного інтелекту, 43 студенти (71,43%) – середній рівень, і лише 7 студентів (10,71%) виявили високий рівень емоційного інтелекту. Результати оцінки рівня соціальної підтримки серед студентів ІТ-спеціальностей, визначені за допомогою багатфакторної шкали соціальної

підтримки (MSPSS), показали, що переважаючим є середній рівень соціальної підтримки, зафіксований у 57,14% студентів, який вказує на те, що вони не завжди відчують достатній рівень розуміння та підтримки з боку оточення. Такі студенти можуть мати стабільне соціальне коло, але не завжди звертаються до нього за емоційною підтримкою або порадою. У ситуаціях стресу вони часто покладаються лише на себе або обмежене коло близьких людей.

За методикою «Шкала емоційного відгуку» (BEES), переважна більшість студентів (49 осіб, 82,14%) мають нормальний або високий рівень емпатії, що є позитивним показником для їхньої соціальної адаптації та професійної взаємодії. Це означає, що більшість респондентів здатні адекватно розпізнавати емоційні стани інших людей, співпереживати та підтримувати ефективну комунікацію.

Результати дослідження особистісних рис студентів ІТ-спеціальностей за допомогою модифікованої форми В опитувальника FPI показали, що більшість студентів ІТ-спеціальностей мають середній рівень емоційної стійкості, соціальної адаптації та врівноваженості. Проте частина студентів виявляє підвищену тривожність, агресивність або соціальну замкненість, що може впливати на їхню взаємодію з колегами та загальну професійну ефективність. Отримані дані вказують на необхідність психологічної підтримки студентів з підвищеною тривожністю, низькою товариськістю та емоційною нестабільністю, оскільки розвиток цих аспектів сприятиме їхній кращій адаптації до вимог професійної діяльності в ІТ-сфері. За методикою Г. Айзенка, було отримано дані, що переважна більшість є амбівертами та мають виражений нейротизм.

Виявлено низку статистично значущих зв'язків шляхом математичної обробки даних з використанням коефіцієнта кореляції Спірмена. Емоційний інтелект має помірний позитивний зв'язок із соціальною підтримкою ($r = 0.387$, $p < 0.05$), що вказує на те, що особи з вищим рівнем емоційного інтелекту частіше відчують себе соціально підтриманими. Також встановлено достовірний позитивний зв'язок

емоційного інтелекту з емпатією ($r = 0.462, p < 0.01$), що свідчить про схильність емоційно інтелігентних людей до співпереживання. Водночас емоційний інтелект виявив слабкий позитивний зв'язок із невротичністю ($r = 0.298, p < 0.05$), що може вказувати на деяку емоційну чутливість осіб з високим ЕІ. При цьому виявлено негативний зв'язок між емоційним інтелектом та агресивністю ($r = -0.413, p < 0.01$), що свідчить про меншу агресивність емоційно розвинених осіб.

Соціальна підтримка позитивно корелює з емпатією ($r = 0.324, p < 0.05$), тобто емпатичні особи більш схильні відчувати підтримку від оточення. Також виявлено відносно сильний позитивний зв'язок соціальної підтримки з невротичністю ($r = 0.496$), однак його статистична значущість не вказана, тому він потребує обережної інтерпретації. Інші зв'язки соціальної підтримки статистично не значущі. Емпатія демонструє позитивний зв'язок із невротичністю ($r = 0.315, p < 0.05$), що може пояснюватися підвищеною емоційною вразливістю. Також емпатія негативно пов'язана з агресивністю ($r = -0.269, p < 0.05$), що свідчить про те, що чим вища здатність до співпереживання, тим нижча схильність до агресивних проявів.

Невротичність, окрім вищенаведених зв'язків, має також достовірний позитивний зв'язок з агресивністю ($r = 0.439, p < 0.01$), що може свідчити про те, що особи з емоційною нестійкістю схильні до агресивної поведінки. Цікаво, що екстраверсія не має значущих зв'язків із більшістю показників, проте має позитивний зв'язок з агресивністю ($r = 0.375, p < 0.01$), що може бути свідченням того, що екстравертовані особи в деяких ситуаціях проявляють імпульсивність або підвищену емоційну реактивність.

Загалом, результати аналізу демонструють, що емоційний інтелект тісно пов'язаний із позитивними соціально-психологічними характеристиками (емпатією, підтримкою, низькою агресивністю), тоді як агресивність і невротичність асоціюються між собою та з менш адаптивними проявами. Це підкреслює важливість розвитку емоційної компетентності, особливо в умовах

професійного навчання, зокрема серед студентів ІТ-спеціальностей.

Насамперед вважаємо, що у роботі зі студентами ІТ спеціальностей необхідно використовувати соціально-психологічний тренінг. Такий вид тренінгу допоможе студентам сформувати вміння ідентифікації та розуміння емоцій, розвиватиме здібності керування власними емоціями й емоціями інших осіб, покращити вміння бути емоційно стійким, розвиватиме навички ефективного використання емоцій, навички міжособистісного спілкування й поліпшення вмінь емоційно адаптуватися в різноманітних ситуаціях та впливати на емоційні стани оточуючих. Це дозволить студентам усвідомлювати свої емоційні реакції у стресових ситуаціях, краще контролювати їх та розвивати навички саморефлексії [1; 2].

Отже, результати дослідження підкреслюють необхідність впровадження систематичних програм розвитку емоційного інтелекту у навчальний процес студентів ІТ-спеціальностей. Це дозволить підготувати майбутніх фахівців не лише з точки зору технічних навичок, а й з урахуванням їхньої здатності до міжособистісної взаємодії, адаптації до стресових ситуацій і продуктивної роботи у команді. Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на розширення методів навчання, інтеграцію практик емоційного інтелекту в освітні програми та вивчення довготривалого впливу емоційної компетентності на професійний розвиток випускників ІТ-спеціальностей.

Таким чином, емоційний інтелект студентів ІТ-спеціальностей розвивається під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, включаючи особистісні риси, соціальне середовище, досвід командної роботи та здатність до стресостійкості. Його розвиток сприяє не лише успішній кар'єрі, але й загальному психологічному благополуччю.

Список використаних джерел

1. Молчанова О. М. Розвиток емоційної компетентності педагога засобами тренінгу: навч. посіб. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2017. 44 с.
2. Могиляста С. М. Психолого-педагогічні засоби розвитку емоційного інтелекту старшокласників : дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2021. 244 с.